

De triangel

Susannah Stracer
De triangel
Roman

2021
Het huis
TERPSICHORE

Copyright © Susannah Stracer

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

ISBN 9789464484922

De geur van in gloeiende thee versnipperde rozemarijnblaadjes vermengde zich met die van vochtig grind, een sigaret waar de brand in gestoken werd, de stad op de grens van lente en zomer. Christiane staaarde over het dak van de palmenkas naar de gevels van de Plantage Parklaan. Het was meer dan twintig jaar geleden dat ze voor het laatst in deze stadsoase had rondgelopen.

‘Mijn grootste angst is altijd geweest dat ik na mijn dood ergens naartoe zou moeten waar *zij* ook is,’ zei Rebecca, ‘zolang ik me kan herinneren heeft die gedachte me achtervolgd. In de dood zou je toch veilig moeten zijn; onaantastbaar voor je vijanden. Als de dood überhaupt een voordeel heeft dan zou het dat moeten zijn. Maar nee, je zal zien, zodra ik de Styx ben overgestoken en het strand opkrabbel, komt dat wijf met uitgestoken klauwen uit het struikgewas op me afgestormd...’

‘Volgens mij zie jij die dingen te plastisch.’ Ze knipperde tegen de lage zon en liet haar blik weer over de gebouwen, de potpalmen en het heldere lentegroen gaan. Door de gracht voer tuffend en ploffend een vuurrode autobus voorbij.

‘Het kan mij niet plastisch genoeg zijn,’ zei Rebecca, ‘als de dood een landschap is kun je er tenminste in onderduiken. Toen ze nog leefde dacht ik soms: als ik me nu van kant maak, kom ik vóór haar aan en kan ik op mijn gemak het binnenland intrekken; veilig en onvindbaar tot in alle eeuwigheid. Een praktische redenering toch? Maar als motief voor zelfmoord blijktbaar niet toereikend.’

Christiane nam een slok van haar koffie en legde toen haar hand op die van haar tweelingzus. ‘Je hele plantje verdwijnt nog in je thee,’ zei ze. Rebecca spreidde haar vingers en staaarde afwezig naar de fijngewreven bladresten van de rozemarijn die ze even tevoren in de hortuswinkel had gekocht.

‘Het is zo’n lekkere lucht,’ zei ze, ‘vooral in thee. Gek is dat, want rozemarijnthee zegt me niets... Denk je dat het plantje nog levensvatbaar is, of moet ik een nieuwe kopen?’

Christiane haalde haar schouders op. Ze zweeg, liet haar gedachten weer afdwalen. Het had iets spookachtigs om terug te zijn. Er waren zoveel herinneringen waarvan ze onmogelijk kon zeggen of het echte herinneringen waren of dromen – waanherinneringen misschien. Het leek zinloos om vragen te stellen, omdat ook de antwoorden in de toekomst deel uit zouden maken van zo'n ongewisse herinnering.

Bijvoorbeeld: had ze werkelijk een vuurrode autobus door de gracht zien varen, of was dat een hallucinatie geweest?

*

‘Ze ziet er ouwelijker uit dan ik had verwacht,’ dacht Rebecca, ‘maar misschien vindt ze dat ook wel van mij...’ Onwillekeurig streek ze met haar vingertoppen langs haar eigen kaaklijn en hals. Alles voelde strak en fris aan, maar om overtuigd te zijn zou ze zichzelf en profiel moeten kunnen bezichtigen. ‘Waar maak ik me eigenlijk druk om?’ dacht ze. Fixeerde ze zich op uiterlijkheden uit angst voor de al te onbarmhartige spiegel die een na twintig jaar teruggekeerde tweelingzus óók kon zijn?

Angst om in haar iets terug te vinden van hun moeder? Om in zichzelf sporen te ontdekken van die ultieme verschrikking? Christiane ving haar blik op, staarde haar een ogenblik afwezig aan en glimlachte vervolgens. Misschien zat ze aan precies dezelfde dingen te denken. Maar ze had niet de geringste lust haar ernaar te vragen.

‘Hoe lang blijf je in Nederland?’ vroeg ze.

‘Geen idee, dat hangt van zoveel onzekerheden af. Misschien maakt het weerzien met dit land me binnen twee dagen al zo gillend gek dat ik alle voornemens en verplichtingen vergeet en onmiddellijk terugvlieg.’

‘Je kunt ook op die blaadjes kauwen,’ zei Rebecca, ‘als je ze in je mond steekt smaken ze precies zoals ze ruiken.’

Christiane keek wat zorgelijk naar haar herkauwende zuster. ‘Wees maar liever voorzichtig,’ zei ze. Rebecca ging wat rechter zitten, glimlachte ineens op een manier die Christiane als *guitig* had willen bestempelen, maar ze wist niet of dat woord nog gebruikt werd.

‘t Is écht lekker hoor.’ Ze stak haar uitnodigend een blaadje toe. Christiane wreef het fijn tussen haar vingertoppen en rook eraan. Een prettige geur weliswaar, maar niet een die te combineren viel met haar zwarte koffie. Ook de gedachte aan het tafereel dat twee tamelijk

identieke vrouwen die samen tussen thee en koffie een struik verorberden zouden opleveren, deed haar het verpulverde blad tussen de peuken in de asbak deponeren.

‘Weet je wat ik nou typisch vind,’ zei Rebecca, ‘je hebt twintig jaar in Australië gezeten, zo ver van je geboortegrond als menselijkerwijs maar mogelijk is – ja, ik heb het nagekeken op een globe; verder weg had je onmogelijk kunnen gaan zonder in zee terecht te komen –, je hebt al die tijd volgehouden dat je zonder rancune, zonder angst voor die vrouw bent weggegaan, dat het enkel vanwege je carrière was...’

‘...Ik zou wel gek zijn geweest om zo’n kans te laten liggen,’ zei Christiane.

‘Maar hoe dan ook, je hebt al die tijd, volkomen ongetroebeld zeg je, volkomen vrij van familietrauma’s, geen voet in Nederland gezet. En verdomd, dat mens is nog geen half jaar dood of daar ben je. Ik kan nauwelijks geloven dat dat puur toeval is...’

‘Zo bang al jij ben ik nooit voor haar geweest. Ik vond haar een hysterische malloot, meer niet.’

‘Nogal logisch; jou beschouwde ze als een sneue toegift. Ze heeft nooit een poot naar je uitgestoken, nooit. Je interesseerde haar eenvoudig niet.’

‘Dat is waar,’ zei Christiane en ze lachte, ‘en je hebt gelijk; het is geen puur toeval dat ik uitgerekend nu kom. Ik heb al een paar keer eerder de kans gehad om naar Europa te komen, ambtshalve, het had me geen cent gekost, maar telkens was er iets onbestemds dat me ervan weerhield. Ik heb er verder nooit bij stilgestaan, maar ik zie nu ineens dat verwrongen huilhoofd weer voor me en ik vraag me af of dát het niet al die tijd geweest kan zijn... Daarmee hebben we dan meteen de afmetingen vastgesteld van onze moederhaat: voor mij was een continent te klein voor ons beiden, voor jou het complete universum.’

‘Al leefde zij in het stenen tijdperk en ik in de drieëntwintigste eeuw, dan was ze me nog te dichtbij,’ zei Rebecca.

*

Rebecca had een nieuw plantje gekocht en dat samen met het afgekloven exemplaar in haar tas gedaan. Het was vroeg in de middag. Op de smalle trottoirs van de gracht waar het autoverkeer hen dwong achter elkaar te lopen, overzag Rebecca haar zus van top tot teen.

‘Mantelpakje,’ dacht ze, ‘beetje herfstig, maar het heeft iets vertrouwds...’ In hun Londense tijd had Suzan zich af en toe in soortgelijke pakjes gehuld. Stugge rokken en jasjes, tweed, zuiver scheerwol. Koel, onaanraakbaar, tot het moment dat ze afgestroopt werden en de naaktheid van de draagster er des te warmer en geuriger uit tevoorschijn kwam. In haar herinnering was het altijd herfst geweest in Londen. De aanblik van het mantelpakje maakte haar een moment weemoedig – het was in feite toch ook wel het weemoedigste van alle denkbare kledingstukken. In een spiegelruit zag ze zichzelf lopen; in die opzij loerende positie een wat lijzige gestalte, gekleed in spijkerbroek, gestreepte trui en suède jas. Hangend haar. Dat van Christiane leek beter verzorgd, maar zij was ongetwijfeld een geregeld bezoeker van kapperszaken. Een essentieel verschil tussen hen beiden dat vanaf de geboorte al de aandacht had getrokken: zij haatte het wanneer er aan haar hoofd gefrunnikt werd, terwijl Christiane bij het vooruitzicht alleen al begon te kreunen van welbehagen. Dat ze op twee vrijwel tegenovergestelde punten op de aardbol voor donker aubergine hadden gekozen, kon op toeval of een genetisch bepaalde voorkeur berusten. En al had Rebecca voor zichzelf geformuleerd dat ze die warmste en fluweligste aller kleuren had gekozen uit een gefrustreerd verlangen naar de veiligheid van een broeierig, donker hol; ze was daarom nog niet van plan om haar eigen beweegredenen in Christianes schoenen te schuiven.

‘Kom je straks met mij mee naar huis?’ vroeg ze, ‘er is op gerekend. Suzan zou het ook zo leuk vinden...’

‘Later misschien,’ zei Christiane, ‘eerst moet ik weten wanneer mijn collega van plan is te komen. Ik logeer voorlopig in het Amstelhotel.’

‘Welja,’ zei ze, tot haar eigen schrik met een sneer in haar stem waarin ze – ver weg maar toch – de verongelijkte jammertoon van haar moeder terughoorde. Ze herstelde zich, slikte en zei: ‘Ja, je zou wel gek zijn als je daar geen gebruik van maakte.’

Wás het hun moeder geweest die met haar stem had gesproken? Het duurde misschien een fractie van een seconde voor Rebecca het antwoord wist: nee – zover was het goddank nog niet met haar gekomen. De verbitterde klank was een toegift geweest die ze er zelf niet in had willen leggen. Ze had gedacht aan de majestueuze gevel van het Amstelhotel, aan het pompeuze interieur en alle beroemdheden die er hadden gelogeed. In plaats van ‘welja’ had ze ‘gôh!’ moeten zeggen; dat had in alle opzichten sympathieker geklonken. Ze keek

vluchtig naar het profiel van haar zuster. Die scheen niets onaangenaams te hebben bespeurd.

‘Beloof je het?’ vroeg ze hoopvol, ‘we hebben zo’n heerlijk huis.’
Christiane knikte geruststellend.

Geachte Mevrouw Schollebaar,

Gelezen hebbende uw ingezonden schrijven in de Overijsselsche Dageraad van 5 mei jl. en gekonstanteerd hebbende dat er in voorgenoemd schrijven sprake is van opzettelijke belediging van een volksgroep, een ziekelijke xenofobie en het aanzetten van haat naar minderheden toe, deel ik u, dit alles in overweging hebbende genomen, mede dat de mogelijkheden tot strafrechtelijke vervolging in betrekking tot voorgenoemd heden in konsideratie zijn genomen.

*Hoogachtend,
Dirk Jan Hol
Adviseur & Equalityworker t.n.v.
Stichting Racisme te Lijf!
Zwolle*

Horst Overvoort gaf de brief terug aan Suzan. ‘Wat is in godsnaam een equalityworker?’ vroeg hij.

Ze haalde haar schouders op. ‘Maakt dat iets uit? Er zit daarginds iemand die het op me begrepen heeft. Ik vind dat een rotidee. Het maakt het me bovendien onmogelijk om iets van wat ik geschreven heb terug te nemen; iedereen zou zeggen: ja, ja, zeker onder dwang van die Dirk Jan Hol...’

‘Heb je die krant nog? Want ik kan je hier nu wel morele steun gaan zitten geven, maar ik weet nog niet eens waar het eigenlijk over gaat.’

‘Ik zal eens kijken,’ zei ze en stond op. Hij keek haar na terwijl ze over het grindpad langs de toverhazelaar naar de trap van het bordes liep en in het portaal verdween. Na een paar minuten kwam ze terug met de krant in haar hand. ‘Hier,’ zei ze en ze legde hem opengeslagen op tafel, ‘aan jou kan ik het wel laten lezen zonder dat je er rare conclusies uit trekt...’

‘We zullen zien...’ Hij boog zich over de pagina en liet zich de met haar naam ondertekende kolom aanwijzen:

*‘Mijnheer,
Hierbij wil ik me beklagen over de misselijkmakende feitenverdraaiing,
nee, de gore LEUGENS waaraan u zich schuldig maakt in uw geile drift
om de ridders van de heersende moraal grote hoeveelheden stroop om de
baard te smeren. Wie uitsluitend op grond van etniciteit en op een toon
waar het welzijnswerkerskwijl vanaf druipt schurken tot slachtoffers
bombardeert en slachtoffers als hysterische zwarte weduwen te kijk zet,
is er volgens mijn DOELBEWUST op uit om de rode looper uit te rollen
voor de eerste de beste eigen-volk-eerst-demagoog die zijn rotkop op de
televisie vertoont.*

*Om in de toekomst van dergelijke nazipropaganda verschoond te
blijven zeg ik bij deze mijn medewerking aan uw rotkrant op.*

*Stronkerheem 5 mei 2001
Suzan Schollebaar*

‘Nogal een opgewonden standje,’ zei hij, ‘misschien heb je wel gelijk met je rode looper, maar je had van tevoren moeten bedenken dat de meeste mensen niet kunnen lezen.’

Suzan, die hem terwijl hij las met hoog opgetrokken knieën en schouders had gadeslagen, dook wat verder ineen.

‘Ik kon toch niet weten dat ze hem zouden plaatsen?..’

Ze bewoog wat schichtig in de kussens van haar royale kuipstoel; als een belaagd konijntje had hij haar willen typeren, maar hij wilde zich niet laten meeslepen door zijn sentiment.

‘Ik word er zo kots, kots en kotsmisselijk van,’ zei ze na een lang, geladen zwijgen.

De vrees dat ze iets gemerkt had zijn vertedering, die de grens van verliefdheid naderde, was op zich al genoeg om hem uit zijn evenwicht te brengen. Het was een voorjaarsverschijnsel. Geen uitgebalanceerder celibatair dan Horst Overvoort, maar in dit seizoen hing er iets in de lucht dat hem broeierige blikken deed werpen op bijna alles wat borsten en billen had.

‘Wat is er nou eigenlijk gebeurd?’ vroeg hij, ‘dat heb je me nog steeds niet verteld. Of is het iets dat alleen Rebecca aangaat?’

Ze schudde haar hoofd, terwijl haar blik op haar voeten gericht bleef. ‘Ik las dat idiote bericht in het Sufferdje en ik dacht: ja maar zó was het niet, godverdomme!’

Ze huiverde en graaide met een ongericht gebaar in haar haren. ‘Godverdomme,’ herhaalde ze.

‘Je werkt niet meer voor ze. Hebben zij dat al bevestigd?’

Ze schudde somber haar hoofd. ‘Tenminste, als je de plaatsing van die brief niet als een bevestiging beschouwt. Misschien reageren ze nog, of smeken ze me om terug te komen... Eerlijk gezegd had ik daar wel een beetje op gehoopt.’

Ze zwegen een tijd. Suzan staarde over de velden naar de verre populierenrij die de provinciale weg markeerde, de nevelige horizon.

‘Maar wat is er nu precies aan vooraf gegaan?’ vroeg Horst Overvoort.

*

Niets wereldschokkenders dan in tien regels in de gemengde berichten van dezelfde Overijsselsche Dageraad onder de kop ‘FOTOGRAFE BEBOET NA SCHELDPARIJ’ was samengevat, maar in ieder geval had het háár wereld grondig door elkaar geschud.

Hoeveel jaar had ze niet in Amsterdam geleefd en gewerkt, hoe vaak was ze daar niet ‘s nachts met haar dierbare Hasselblad op stap geweest om sfeerfoto’s van de duisterste grachten en goorste stegen te maken. Nog nooit, nooit had iemand het gewaagd ook maar een vinger uit te steken naar haar of haar camera. Al die jaren waren haar ervaringen op straat zo in strijd geweest met de waarschuwendende taal die ze van alle kanten te horen kreeg, dat ze langzamerhand was gaan geloven dat die hele verdrietige wereld van criminaliteit, drugsgebruik en prostitutie tot een ander universum behoorde, een wereld achter glas – niet eens de lens van een camera, want ze had altijd met ijzeren consequentie geweigerd om menselijk verval te fotograferen; een semitransparante muur waarachter een schimmenspel vertoond werd dat nauwelijks meer was dan een abstractie.

In een vredig Amsterdam had ze gewoond, waar geen lelijkheid bestond en alle mensen braaf waren. Natuurlijk, het was voor een groot deel haar eigen schepping geweest, of liever: haar weglatingskunst, maar toch... Misschien had ze nog wel kunnen vermoeden dat de actualiteit ook haar, Suzan Schollebaar, ooit eens zou inhalen, maar dat dat uiteindelijk zou gebeuren in de Luttenbergstraat te Zwolle, op klaarlichte dag nog wel, dat was iets waar het verstand bij stilstond.

*

‘Ik heb die camera op mijn vijftiende gekocht,’ zei ze, ‘dat was jarenlang een droom van me geweest: een Hasselblad te bezitten; zó’n volmaakt technisch wonder – alleen al de naam heeft iets magisch. Na jaren nog, toen ik er al duizenden foto’s mee had gemaakt, zette ik hem nog wel eens voor me op tafel en ging er stilletjes naar zitten kijken. “Die is van mij,” dacht ik dan...’

‘Ik ken dat gevoel,’ knikte Horst, ‘maar dan gaat het niet over camera’s.’

‘Hij kostte indertijd twaalfhonderd gulden; ik heb er maandenlang stront voor geruimd als uitzendkracht in een verpleegtehuis, want ik fotografeerde al wel maar ik verdiende er niks mee; er viel dus ook niks te declareren. God, wat was ik er blij mee. Mijn eigen Hasselblad; toen al een kwart eeuw oud, maar dat maakte me niets uit. Het was de ideale camera om foto’s mee te maken zoals ik ze maak...’

‘Een antieke platencamera lijkt me ook wel wat voor jou,’ zei hij, ‘bijna al je foto’s zien er tenslotte uit alsof ze gemaakt zijn in 1880...’

Een ogenblik vreesde hij dat hij zich bemoeide met zaken die hem niet aangingen, maar kennelijk kwam haar frons voort uit haar eigen gedachtegang. Ze vervolgde: ‘Ik heb hem nooit willen verzekeren, mijn camera...’

‘Ja, maar dan...’ begon hij.

Ze onderbrak hem. ‘Nee, niks. Ten eerste leek het me de duvel verzoeken; je moet geen dingen die je liefhebt verzekeren. En bovendien, wat zou ik gekregen hebben wanneer ik indertijd wél een verzekering had afgesloten? Een paar honderd gulden... Wat denk je nou, dat ik voor zo’n bedrag iets zou kunnen kopen dat ook maar een béétje in de buurt komt van wat ik ben kwijtgeraakt?’

Horst Overvoort nam een slok van zijn koffie en maakte met zijn vrije hand wapperende gebaren die moesten uitdrukken: ‘Ik weet het niet.’ Hij herinnerde zich haar met die camera aan het werk te hebben gezien, had hem altijd nogal groot en plomp gevonden en zich afgevraagd of ze zich geen moderner toestel kon veroorloven. Mocht ze hem dat gebrek aan interesse of kennis van zaken kwalijk nemen? Dééd ze het überhaupt?

‘Ik werd door de Overijsselsche Dageraad naar Zwolle gestuurd. Ze wilden een foto van de kerk op de hoek van de Luttenbergstraat. Ik had drie rolfilms bij me, ik wilde er echt mijn best op doen. Die straat is een afschuwelijke asfaltbaan, maar de kerk is wél mooi.’

‘Ik ken die hele Luttenbergstraat niet,’ zei Horst.

‘Ik sta met mijn camera en statief op de vluchtheuvel en probeer dat gebouw zo in beeld te krijgen dat niet alleen die mooie neogotische krulramen in beeld komen, maar ook dat rare spitse torentje. Dan druk ik af, maar ineens krijg ik een douw. Eerst een douw, dan een schop tegen de achterkant van mijn knieën en ik ga languit tegen de vlakke. En nog voordat ik me kan afvragen wat me in vredesnaam is overkomen, zie ik iemand de hoek omrennen, camera plus statief onder de arm. Ik lig daar op die vluchtheuvel onder het bord ‘Luttenbergstraat’, ik wil er achteraan maar het lukt me niet om overeind te komen, mijn benen zijn tijdelijk verlamd. Ik roep: ‘Geef terug, gore parg!’ terwijl aan twee kanten het verkeer me voorbij raast...’

‘Parg...’ zei Horst peinzend, ‘waar haal je het vandaan...’

‘Dat heb ik me zelf later ook afgevraagd. Ik bedoel, het sloég zo weinig ergens op. Het is een antiek scheldwoord voor jood – ik was het in het boekenweekgeschenk tegengekomen. Daarvoor kende ik het niet eens. *Gore parg...* Ja god, kon ik weten dat het zo politiek opgevat zou worden?...’

‘Eigenlijk klinkt het best mooi,’ zei Horst, ‘alleen jammer van die betekenis.’

‘Ik krabbel uiteindelijk toch nog overeind en strompel naar de stoeprand,’ vervolgde ze, ‘ik denk: ze hebben godverdomme mijn camera gejat – maar ik kan me er nog niks bij voorstellen. Ik begin te lopen, de hoek om richting centrum. Het is een psychisch luchtledig waarin ik wandel... Sorry als je vindt dat ik zwam, maar ik kan het niet anders uitdrukken. Jij bent de taalkunstenaar, niet ik.’

‘O nee, je drukt je juist prachtig uit,’ zei hij haastig. Ondertussen dacht hij: ‘Dit klinkt verdomme wel érg aanmatigend.’

‘Ik ben nog geen driehonderd meter verder of ik hoor achter me roepen: “Daar loopt ze!” Ik word bij mijn schouders gepakt, ik trap nog achteruit, geef een por met mijn elleboog, maar het blijken twee agenten te zijn. “Komt u maar even met ons mee”... “Bent u er zeker van dat het deze vrouw was?” Dat laatste vragen ze aan de man die “Daar loopt ze!” heeft geroepen en die er met een verongelijkt smoel bij is komen staan; het is dezelfde die er even eerder met mijn Hasselblad vandoor is gegaan. Maar zelfs op dat moment had ik nog niks in de gaten. Pas op het politiebureau kreeg ik te horen dat ik me schuldig had gemaakt aan *strafbare belediging op grond van ras en religie...*’

Ze pauzeerde en probeerde het effect van haar woorden van zijn gezicht af te lezen, maar hij slaagde erin haar met een blanco ernst te blijven aankijken.

‘Hij had aanstoot genomen aan mijn geschreeuw,’ zei ze uiteindelijk, “toevallig was er toen ook ineens politie in de buurt... Ik zeg: Hallo, je moet hém hebben, die slijmbal heeft zonet mijn camera gejat, maar ze luisteren niet eens... Ik werd de politieauto in gehesen; hij kwam pontificaal naast me zitten. “Had je gedacht dat je zo van me afkwam, vuile kankerhoer?” Dat vroeg hij, waar die agenten grijnzend bijzaten...’

‘Drink eerst even wat,’ raadde hij aan, ‘en snuit dan je neus.’ Ze gehoorzaamde, veegde ook de tranen uit haar ogen en lachte opeens nerveus. ‘Zelfs nu krijg ik er nog het snot van...’

Hij keek naar haar zoals ze daar zat met die verfrommelde zakdoek tegen haar gezicht gedrukt en liet vervolgens zijn blik afdwalen over de landerijen. Hier leek de eenentwintigste eeuw nog ver weg.

‘Ik ben één keer in mijn leven door de politie opgebracht,’ zei hij, ‘in Den Haag was dat, wegens verstoring van de nachtrust. Ik zong toen in de Korte Poten Hagens Mannenruf uit de Götterdämmerung...’

Suzan legde de zakdoek opzij en nipte aan haar glas. Haar blik deed hem afzien van het voornemen om te laten horen wat hij bedoelde. ‘Maar waar was je fototoestel ondertussen gebleven?’ vroeg hij, ‘zo’n groot ding, en dan ook nog dat statief erbij, dat kon hij toch niet zomaar in zijn zak moffelen?’

‘Ik heb me dat de hele tijd zitten afvragen. Hoeveel tijd lag er tussen de beroving en het moment dat ik ingerekend werd? Drie, vier minuten? Hoe lang heb ik languit op die vluchtheuvel gelegen? Ik weet het niet meer. Misschien heeft hij hem nog vlug aan een trawant kunnen geven. Misschien... ik weet niet of ik zoiets mag zeggen, misschien lag hij al die tijd wel in de kofferbak van de politieauto...’

‘Ik verbaas me allang nergens meer over,’ zei Horst Overvoort.

Het U-vormige gebouw met het oranje pannendak, in het zicht van de spoorlijn Zwolle-Ommen, was in de jaren twintig gebouwd als privékliniek voor vermogende zenuwpatiënten. In de oorlog hadden er Duitsers in gezeten. Na de bevrijding had het leeggestaan, tot het in de jaren zeventig nog een tijd had gediend als vakantieoord voor Moeilijk Opvoedbare Randstadjongeren, maar na een incident waarbij een der cliënten, vastgebonden aan een ijzeren bedspiraal, op de spoorrails was geplaatst, was ook daar een eind aan gekomen. Sinds een jaar of twee was Horst Overvoort de eigenaar.

Het volle besef van dat bezit was altijd achterwege gebleven, maar af en toe, vooral in de lente wanneer de door hem geplante toverhazelaar begon uit te botten en de twee lindebomen aan weerszijden van de oprijlaan eveneens de winter goed doorgekomen bleken te zijn, werd hij bevangen door een gevoel van geluk dat boven alle besef uitsteeg.

Ook toen hij zijn botanische enthousiasme alleen kwijt had gekund op een balkon ter grootte van een krant in een Haagse buitenwijk, was ieder voorjaar die tuinmansdrift over hem gekomen. Dan haalde hij tientallen liters potaarde in huis, zocht in tuin encyclopedieën naar gewassen die hem, hetzij om hun geur en uiterlijk, hetzij omdat hun naam bepaalde literaire of muzikale associaties in hem wakker riep, interesseerden. Het was vrijwel altijd een eenjarige aangelegenheid geweest, wat hij ook plantte, en in zijn hart wist hij misschien ook wel dat hij zich beter tot geraniums of tuinkers kon beperken, maar ieder jaar bij het eerste vermoeden van lente liet hij zich meeslepen en besteedde handenvol geld aan ten dode opgeschreven heerlijkheden uit de Grote Bloemen en Planten Encyclopedie.

*

Hij keek opzij naar Suzan, die afwezig in de verte staarde, het glas tegen haar bovenlip gedrukt.

‘Is Rebecca er niet?’ vroeg hij.

Ze tikte met het glas tegen haar tanden en nam er een slok uit. 'Ze is naar Schiphol. Haar zusje is over uit Australië.'

'Nooit geweten dat ze een zus had...'

Een tweelingzus nog wel. Ik heb toen ik in Londen studeerde een jaar lang een etage met haar gedeeld. O, een heel ander type dan Rebecca. Zo'n vlijtig, schuldeloos kind, zo'n onbevangen Annie Hall...'

Ze zwegen weer een poos. Hij was er nog steeds niet blasé van om in dat lauwe zonlicht uit te kijken over zijn zelfgeschapen – of nog te scheppen – lusthof, over het lege land waarin de eerste bebouwing zich pas heel in de verte liet vermoeden, met af en toe achter zijn rug, als geruststellende verzekering dat de bewoonde wereld nog altijd bestond, het gedempte geraas van een passerende trein.

'Al die jaren dat ik op een flat woonde,' zei hij dromerig, 'heb ik de mensen die rianter en groener woonden dan ik erom benijd dat ze zo uit bed op blote voeten de natuur in konden lopen. Op het laatst ging ik iedereen die een tuin had bijna automatisch als een soort Goethe beschouwen...'

Ze knikte en dacht ondertussen: 'Op blote voeten de natuur in... Het lijkt alsof de hele wereld probleemloos de lente mag vieren, behalve ik.'

'Daarginds, schuin tegenover het bordes, wil ik nog wel eens een rosarium aanleggen,' wees hij monter, 'rozen, dat is ook zo'n droom die me door Goethe is ingegeven, maar het lukte me op mijn balkon nooit om ze in leven te houden... Wat denk je, zou ik er nog deze lente aan kunnen beginnen, of is het al te laat in het seizoen?'

'Ik weet het niet,' zei ze gesmoord. Ze voelde zich ineens misselijk.

'Een jeneverbes wil ik ook nog een keer planten. Dat schijnt een torenhoge boom te kunnen worden. Van het hout worden zelfs muziekinstrumenten gemaakt. Ik bedoel, van de jeneverbes op mijn balkon viel nog geen kabouterfluit te snijden, maar hier...'

Suzan kokhalsde, maar hij hoorde het niet of interpreteerde het als een ingehouden schaterlach: reactie op zijn geestigheid, want hij vervolgde: 'En om dan alles wat je geplant hebt, dat hele Arcadië, net als Goethe in Weimar, in de loop van meer dan een halve eeuw te mogen zien groeien; om in een landschap rond te lopen dat je zelf hebt vormgegeven, het valt nog steeds nauwelijks te bevatten dat ik dat ideaal nu werkelijk kan verwezenlijken...'

'Sorry,' zei ze. Ze drukte haar hand tegen haar borst en zette haar kopje zo haastig op de tafelrand dat het viel. Ze stond duizelig op uit

haar stoel, wilde naar binnen rennen; naar de wc waar ze ongezien haar maag kon legen, maar in plaats daarvan viel ze neer met haar hoofd op haar knieën en bleef naar adem snakkend liggen. ‘Suzan...’ hoorde ze zijn stem, vaag in een storm van oorsuizingen. Ze voelde zijn hand op haar achterhoofd, een seconde maar. De wilde tuimeling waarin ze verzeild raakte probeerde ze eerst nog te stoppen of te vertragen, maar daardoor werd het kokhalzen weer sterker, zodat ze met alle tegenwoordigheid van geest waarover ze nog beschikte besloot om zich te laten gaan, waarheen het ook zou zijn. Na een eeuwigheid voelde ze iets koels en nats tegen haar gloeiende voorhoofd en opnieuw die hand, ditmaal op haar rug. Het tuimelen werd minder. Ze zag weer haar knieën en haar eigen haarslierten op het platgelopen gras. Ze kreunde, wilde zich oprichten. ‘Rustig,’ zei Horst Overvoort, ‘niet te snel...’

Ze drukte haar gezicht weer tegen haar knieën en sloot haar ogen. Hij moest naar binnen zijn gegaan om een nat washandje te halen, maar ze kon zich niet herinneren dat hij weg was geweest.

‘Ik dacht dat ik moest kotsen...’ mompelde ze. Ze boerde en liet op hetzelfde moment een geluidloze maar volumineuze en koortsig warme wind. Voelde ze hem nu terugdeinzen? Nee, hij keerde alleen maar het washandje om. ‘Probeer eens languit te liggen,’ zei hij, terwijl hij voorzichtig druk uitoefende op haar schouderblad. Ze knikte en probeerde haar knieën te strekken. Toen dat niet lukte liet ze zich kantelen en kwam zijdelings in het gras terecht.

‘Ik zal water voor je gaan halen,’ zei Horst. Ze hoorde zijn kniegewrichten kraken bij het opstaan. Het leek of zijn voetstappen de aarde zachtjes deden rommelen. Ze drukte haar oor tegen de grond. Ja, warempel, het was geen verbeelding geweest. Ook toen hij het bordes opging veroorzaakte hij bij iedere stap een lichte drukgolf, te zwak om door de lucht te worden megedragen. Toen werden die fluwelen pulseringen overstemd door een aanzwellend apocalyptisch gerommel. Ze kromp ineen, want het leek haar als een stoomwals te verpletteren, maar al na een paar seconden stierf het alweer weg. Toen ze haar ogen opende zag ze de trein naar Ommen achter het verderop gelegen naaldbosje verdwijnen.

‘Gaat het alweer?’ vroeg Horst. Hij drukte een vers washandje tegen haar voorhoofd.

‘Je weet niet wat je hoort als je je oor tegen het gras houdt,’ mompelde ze.

Hij bedwong de neiging om haar met een kus en een knuffel tot de werkelijkheid terug te roepen. Het was opnieuw haar weerloosheid die hem het verlangen bezorgde haar als een kind in zijn armen te nemen, haar troostende woorden in te fluisteren en haar klamme voorhoofd te betten; haar in bescherming te nemen tegen de waanzinnige tijdgeest die haar nu ook al fysiek onderuit leek te halen. De Tijdgeest... Wanneer hij zich al de moeite getroostte zich er iets bij voor te stellen, zag hij een massa gedrogeerde zombies voor zich, mechanisch bewegend op de maat van elektronische ketelmuziek.

‘Ik geloof dat ik het liefst een uurtje zou gaan slapen,’ hoorde hij haar moeizaam zeggen.

Hij ondersteunde haar toen ze rechtop probeerde te gaan zitten. Half hangend in zijn armen zat ze een poos zwaar te ademen met gesloten ogen, het hoofd in de nek.

‘Rustig maar,’ zei hij, ‘niets forceren.’

Geruime tijd zaten ze roerloos, tot ze haar hoofd optilde en kreunend haar rug rechtte. Hij voelde haar huiveren ‘Het gaat nu wel weer. Alleen m’n oren zitten nog dicht.’ Ze schudde een paar maal met haar hoofd, deed toen een poging om op te staan maar zonk weer terug in het gras.

‘Ik voel me net een gekookt ei,’ mompelde ze.

‘Zal ik je dragen?’ stelde hij voor. Ze liet haar hoofd weer in haar nek vallen, dacht na met gesloten ogen en knikte. ‘Okee, als je denkt dat je het kunt...’

Hij hoefde niet van houding te veranderen om zijn rechterarm onder haar oksel te plaatsen en met de linker haar knieholten te ondersteunen. Hij zette zich schrap, plaatste een voet naar voren en tilde haar vervolgens als een veertje van de grond. ‘Je weegt écht bijna niets,’ zei hij. De schaduw van een glimlach trok over haar gezicht. Hij droeg haar de trap naar het bordes op, de drempel van het voorportaal over en vervolgens linksaf, het geurige vrouwendomein in, dat in feite net zo weinig typisch vrouwelijk was als zijn eigen vleugel typisch mannelijk, maar daarom juist des te sympathieker. Door de schoolachtige gang droeg hij haar met vederlichte passen, ging de hoek om, passeerde de vitrines met de honderden min of meer antieke fototoestellen die Suzan in de loop der jaren verzameld had, en bleef staan.

‘Kun je niet meer?’ vroeg ze, ‘of weet je niet waar de slaapkamer is?’

‘Nee,’ zei hij.

‘Nog een stukje doorlopen en dan linksaf. Tjeumig, hoe lang wonen we hier nou al? Weet jij nog steeds de weg niet in je eigen huis?’

‘Niet naar jullie slaapkamer, nee...’ In de slaapkamer – een kleine zaal was het meer – waren de zware fluwelen gordijnen gesloten. In het diffuse licht dat door het gangraam naar binnen viel kon hij het onopgemaakte ledikant onderscheiden. Het welbehagen waarmee hij de ongeluchte meisjesgeur opsnoof leek opnieuw in strijd met de bovengeslachtelijke mentaliteit die hij zo graag de zijne zou willen noemen.

‘Ik laat je nu zakken,’ zei hij. Suzan knikte tegen zijn schouder. Hij boog zich over het matras, hield haar een seconde als een dienblad voor zich uit en vlijde haar toen neer in de donzige opeenhopingen van dekens en kussens. Ze strekte zich uit en ontspande zich zuchtend. Alles wat nog te horen viel was haar diepe ademhaling. Horst Overvoort trok uit de dekenkluwen een kussen, legde dat onder haar hoofd en dekte haar geruisloos toe met de lakens en dekens die voorhanden waren. Hij wierp nog een blik op haar bewegingloze profiel in het schemerige licht. Toen ging hij de gang op en sloot geruisloos de deur.

‘Een paar weken geleden was er een documentaire over Amsterdam op de televisie,’ zei Christiane, ‘raar is dat; ik kijk er nu met heel andere ogen naar. Alsof mijn besef van “dit is Amsterdam” veel groter was toen ik er nog duizenden kilometers vanaf zat...’

‘Heb ik ook altijd als ik ver van huis ben,’ zei Rebecca, maar ze dacht tegelijkertijd: ‘Wanneer ben ik voor het laatst ver van huis geweest? En wat is trouwens *ver*? Ik vond Londen ver. Ik voel me nú ver van huis, maar hoe leg je dat uit aan iemand voor wie duizend kilometer zoiets betekent als een blokje om?’

Ze stonden bij de stoplichten tegenover het Rijksmuseum te wachten tot die op groen sprongen. ‘Wat zullen we doen?’ vroeg Rebecca, ‘er onderdoor of erin?’

‘Erin natuurlijk. Als June er is krijg ik de kans niet meer. Tenminste, ik denk niet dat ze haar plichtsbesef opzij zal zetten om in Amsterdam een potje te gaan pierewaaïen.’ Het licht sprong op groen. Ze staken over en slenterden naar de ingang. Christiane probeerde wat ze zag met haar herinnering in overeenstemming te brengen, maar wist niet meer of ze uit haar eigen herinnering putte of uit televisiebeelden. Bij de balie kocht ze twee toegangsbewijzen. Enigszins overrompeld wilde Rebecca nog protesteren – ook al omdat ze met haar museumkaart gratis toegang had – maar het leek ineens de moeite niet om te gaan steggelen over zo’n bedrag, dat uiteindelijk toch bij een of andere Australische universiteit gedeclareerd zou worden.

‘Ik moet eerst even naar de plee.’

‘Dat je dat woord nog kent na al die tijd...’ Terwijl Christiane de trap naar de toiletten afdaalde, ging zij naar de garderobe en gaf de tas met de twee rozemarijnplantjes in bewaring. Haar suède jas hield ze aan. Wachtend op Christianes terugkomst keek ze rond in de gewelfde, bakstenen entree en vroeg zich af wat voor indruk dit alles moest maken op iemand die twintig jaar in de betonjungles van de Nieuwe Wereld had geleefd. Of bijvoorbeeld op iemand die nooit anders dan betonjungles had gekend, zoals Christianes collega. Je kwam er nooit